

Radon

Senast uppdaterad: 2019-08-23

Radon är en radioaktiv gas som bildas naturligt i berggrunden när radium sönderfaller. Långvarig exponering för radongas ökar risken att utveckla lungcancer. Strålsäkerhetsmyndigheten uppskattar att cirka 500 personer per år drabbas av lungcancer på grund av radon i bostaden i Sverige, och av dessa är cirka 450 rökare eftersom exponering för tobaksrök och radon samtidigt är särskilt skadligt. Radon kan komma in i byggnader från marken, byggnadsmaterialet eller hushållsvattnet. En stor del av Sveriges berggrund är radioaktiv och avger därför radon. Risken för radon från mark bedöms som större vid grundläggning på genomsläpplig mark och vid grundläggning på berg med förhöjd radonhalt. Moränmark är normalriskmark medan lerjordar kan vara lågriskmark.

Blåbetong som användes i husbyggande mellan 1940- och 1970- talet i avger radon.

Vatten med radonhalter högre än ett par hundra becquerel per liter (Bq/l) förekommer framförallt i brunnar som är borrhade i berg. Det finns även i kallkällor och grävda brunnar där vattnet kommer från sprickor i berget. En grov tumregel är att om radonhalten i vattnet är 1000 Bq/l ger det upphov till en radonhalt på cirka 100 Bq/m³ i inomhusluften.

Det finns olika metoder för att åtgärda radon i bostaden beroende på var ifrån radonet kommer. För att läsa mer om vilka åtgärder som finns, se Boverkets information i länken under rubriken Läs mer.

Radon i Sundsvall

I Sundsvalls kommun finns åsar där det är högre risk för markradon och som ligger parallellt med de större vattendragen exempelvis Indalsälven, Selångersån och Ljungan. I övrigt är exempel på områden med förhöjda halter Granloholm, norra Alnö, delar av övre Haga, övre Bredsand och delar av Nolby. Uppskattningsvis har radon mätts i 25% av bostadshusen i Sundsvalls kommun, och 10 % av dessa har halter över riktvärdet.

Lagar, regler och normer

Radon innebär en hälsorisk och förhöjda halter över riktvärdet 200 Bq/m³ bör därför åtgärdas. Riktvärdet finns i Folkhälsomyndighetens allmänna råd om radon inomhus FoHMFS 2014:16, en länk finns under rubriken Läs mer.

I Miljöbalkens 2 kap 3 § finns krav på att skyddsåtgärder ska vidtas för att förebygga och hindra att människors hälsa skadas. Det ska ske när det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Mål – EU, nationella och regionala

Riksdagen beslutade 1999 om Miljökvalitetsmål för Sverige som gäller ännu idag. Syftet med miljökvalitetsmålen var att tydliggöra den miljömässiga dimensionen i begreppet hållbar utveckling. 2012 gav regeringen miljökvalitetsmålen preciseringar som förtydligar målen. I miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö berörs problematiken med radon i inomhusluften i preciseringen om hälsa och säkerhet:

”Människor utsätts inte för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.”

Världshälsoorganisationen WHO rekommenderar 100 Bq/m³ som högsta årliga medelkoncentration i inomhusluften.

För att minska människors exponering för radon krävs åtgärder. Det har även uppmärksammats på EU-nivå och i strålskyddsdirektivet (2013/59/Euroatom) finns krav på medlemsländerna att upprätta en nationell handlingsplan för radon. I enlighet med direktivet har nu sju svenska myndigheter tagit fram en nationell handlingsplan för att hantera de långsiktiga riskerna.

Kommunala beslut

Det finns inga specifika beslut för Sundsvalls kommun.

Radon, trender och jämförelser

Sundsvall avviker inte från övriga kommuner, bortsett från vissa områden (delar av Jämtland och Skåne) som inte har radioaktiv berggrund i samma utsträckning. Vissa begränsade delar av kommunen har högre strålning från berggrunden än normalt, men det gäller främst områden på norra Alnön och längst söderut, där det inte bor så många.

Läs mer

Om radon på Sundsvalls kommuns hemsida

www.sundsvall.se/radon

Boverkets information om åtgärder mot radon

<https://www.boverket.se/sv/byggande/halsa-och-inomhusmiljo/radon/sanera-radon/>

Folkhälsomyndighetens allmänna råd om radon inomhus:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/f/fohmfs-201416/>

SGUs (Sveriges geologiska undersökning) kartvisare för berggrundsstrålning uran

<https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-uranstralning.html>

Information om radon WHO

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/radon-and-health>

Boverket om radon

<https://www.boverket.se/sv/byggande/halsa-och-inomhusmiljo/radon/>